

דרישה למשמעות הפה, נראהין הדברים שאינה קונה, וכן ממה שהקשו בה¹ ולרב הונא דאמר חפה קונה, וכי, מראין הדברים שאין הלכה כמותו, וכן כתובות כל הפסוקים, ואף גдолין הדורות² הביאו מה שאמרו ביבמות³ פרק הבא בשימוש יש חפה לפסולות לר' מאיר דאמר קודשין פסל חפה פסלה, והקשוمامאי דילמא עד כאן לא אמר ר' מאיר אלא בקדשין דקני לה אבל חפה דלא קני לה, ואע"פ⁴ שפסקנו שיש חפה לפסולות ר'יל שם נתיחד כהן גדול באלמנה בת כהן לחפה שבלא קודשין על דעת ליבעל לו ביאת אירוסין ונושאין אע"פ שלא בא עלייה נפסלה לתורמה מצד שעור ביאת האיסור, מכל מקום משמע שפשוט היה להם שאינה קונה אלא שעור גמור של ביאת איסור פוטלה בתורמה כמו שביארנו שם⁵.

ארוסה בת ישראל אוכלת בתורמה מן התורה שהרי קני כספו היא, אבל חכמים גورو שלא תאכל עד שתוכנס לחפה שמא ימוגה לה הocus בבית חמיה⁶ ותשקה לאחיה ולאחותה הקטנים⁷ הבאים עמה.

למודת שחפה אחר כסף גומרת, אבל כסף אחר כסף או שטר אחר שטר אינו גומר, הא ביאת אחר ביאה או אחר אי זה משאר מני⁸ הקדשין גומרת, שהביאה עצמה ר'יל ביאת ראשונה שלהם קדשין אירוסין עושה ולא נשואין, וכשהוא בא עליה פעמיינש שנייה לשם נשואין הרי היא גומרת לעשוה נשואה⁹ לכל דבר, וכן כל ביאת לאחר קדשין שבב' או ייחוד היא וכל ייחוד שאחר קדשין נקרא חפה.

(דף ה, ב') **עקר קדשי** כסף הוא שיהא האיש בותן לאשה כסף או שוה כסף ויאמר לה הרי את מקדשת לי או הרי את מאורסת לי או הרי את לי לאינתו, ואין צורך לומר בדבר זה¹⁰ אלא שהלשון מבורר יותר בכך כמו שתתבאר¹¹, אבל אם נתנה היא ואמרה לו הריני מקדשת לך אין זה כלום¹², נתן הוא ואמרה הדיא, ר'יל הריני מקדשת לך בכספי זה שנחתת לי הרי הון קדשי ספק וחוששין מדרבנן¹³, ואע"פ שספק תורה הוא¹⁴, שהרי עקר הספק הוא בכיו' יקח אם רוצה לנומר נתינה לחודה או נתינה ואמרה, מכל מקום¹⁵ אף איסורן אלא מדברי סופרים, וכן כתובות גдолין המחברים¹⁶ ומכל מקום יש מפרשין¹⁷ בזו שספק סופרים הוא, ומכל מקום אם של

1) ג' א'. 2) הרשב"א בסוגין. 3) נ"ח א'. 4) אלו דברי רבינו הם. 5) יבמות נ"ז ב' וע"ש Tos' ד"ה רב. 6) בגם' שלנו וכן גם בכתבונות נ"ז ב' וכן ברמב"ם הל' תרומות פ"ז ה"ג הגירסה „אביה" ומדשים רבינו, „הבאים עמה" א"א לומר שט"ס הוא וברמב"ם שם כי „לאביה ולאחיה" ובגם' שלנו לאחיה ולאחותה ול"י „לאביה" וצ"ב. 7) בגם' ורמב"ם שם ל"י „הקטנים" ורבינו הוסיף „קטנים" מטעם שכ' לקמן י' ב' ד"ה זה. 8) ר'יל כסף ושטר. 9) ע' ביאור הגר"א ז"ל באחע"ז סי' ל"ג סק"ה. 10) הפלאה"ה ז"ל בק"א סי' כ"ז ס"ה כיון בזה לרבניו ומ"ש הרמב"ם הל' אישות פ"ג ה"א „בזה" לא לעכוב ולענ"ד גם כוונת החת"ם סופר צ"ל בשווי'ת אחע"ז ח"א סי' ק"ז ד"ה והנה שכ' ולא לשתי מיט' א' מהפסוקים דליקפ' למימר בטבעת זו זו היא כי לשונו „בזה" כי הרמב"ם גם בשוו' אחע"ז סי' כ"ז ס"א. 11) לעיל במשנה. 12) כי' גם הרמב"ם הל' אישות פ"ג ה"ב וצ"ע קצת אחר דברי הרמב"ם כי' שם,,„נתינה היא ואמר הוא אינה מקודשת" פשיטה בנתינה ואמרה היא ולמה כי' גם אופן זה ועמ"ש לקמן ד"ה נתנה. 13) כי' גם הריני'ף והרין' הקשה עליו ממה שפסק לקמן סס"י תקפ"ד בכלב הארץ הוי ספק DAOРИיתא עי"ש ולענ"ד שם איתרעה חזקתה לגמרי כיון שהוא אמר בלשון קידשין ובתשובה היא מסכמת לקידשין רק הספק הוא כיון שהוא חייב להצילה בממננו היא לא קנחה הכסף לכון הוא ספק מה'ת אבל כאן שהוא נתן סתם מבלי הזורת קידשין א"כ לא איתרעה חזקתה כי אפשר שלמתנה נתן לה והוא הספק בגוף המעשה (וזכרוי החשך שלמה בהגחותיו אינם מובנים כלל עי"ש) וע' באבני מלואים סי' כ"ז סק"ח ויל' ואכמ"ל. 14) כן הקשה גם הרין' בסוגין. 15) הפנ'י וכן בଘות מצפה איתו כיונו בזה לדברי רבינו. 16) הרמב"ם הל' טומאת מת פ"ט ה"ב. 17) היל' והרא"ש כי' חיישין „מדרבען".

תורה או של סופרים קדושים ספק הם, ומצת מפרשין¹ כתבה דוקא בשאיין מדבר עמה על עסקי קדושה הא אם היה מדבר עמה על עסקי קדושה קדושי ודאי הם, שלא גרע מהיה מדבר עמה על עסקי קדושה ונתן לה ולא פירש ר'יל ששתקו שניהם שהיא מקדשה, ויפה כתבו, ואע"פ שראיתי חולקים² עליהם לומר גרע וגרע מפני שבזו הם סומכים על אמריתה, אין זה כלום, שמאחר שאין לנו ארכיכים לאמירתה דבר שלה לא מעלה ולא מוריד כלל, והרי זה³ נתן הוא ואמר הוא ושארמה היא גם כן שאין דבר שלה מפסיד כלום כך נראה לי ברור.

נתנה היא ואמר הוא, ר'יל הרי את מקדשת לי בהנאתך⁴ על מה שקבלתי ממך, לא הזכר בסוגיא זו ומכל מקום למטה⁵ אמרו הילךמנה ואקדש אני לך, ר'יל שוחר הוא ואמר הרי את מקדשת לי בשכר⁶ הנאתך⁴ על מה שקבלתי, שבאדם חשוב מקדשת, שמאחר שכבוד הוא אצלם הרוי זה כבונן הוו, וגדולי המפרשים⁷ כתבהו אף באדם שהיא אהובתו אפילו שאינו חשוב כל אחד הא באדם שאינו חשוב ושאין היא אהובתו כל אחד אהינה מקדשת, וגדולי המחברים⁸ לא הביאו⁹, ונראה דעתם של שנותנה היא ואמר הוא איננה חשוב באדם חשוב אינה מקדשת, ויש פוסקים¹⁰ שהיא מקדשת מספק על דרך נתן הוא ואמרה היא, וגדולי הפסיקים¹¹ הזכירו זו של הילךמנה ואקדש אני לך שבאדם חשוב מקדשת, והזכיר בזו¹² נתנה היא ואמר הוא שאינה מקדשת, ושמא¹³ דעתם על זו באדם שאינו חשוב, ויש מפרשים¹⁴ בה שזו בין מדבר עמה על עסקי קדושה ואין בשעת נתינה רמזו לקדושים אבל הילךמנה הרוי אף בשעת נתינה היא רומזות לקדושים ואין זה כלום,

11) הרא"ש בסוגין. 2) כן מצאתי בתוס' ר'יל ליקמן ו' א' ד"ה אי. 3) ע' רבנן נתנו אלוות. 4) הטור אהע"ז סי' ב"ז כי נתנה היא ואמר הוא הרי את מקדשת לי במתה שקבלתי ממך באדם חשוב מקדשת וכו' שהרמב"ם ס"ל שאינה מקדשת וכו' עליו הב"י ז"ל שנעלמו מענייני הטור דברי הרמב"ם ה' אישות פ"ה ה"כ"ב שכ' ג' בadam חשוב מקדשת ומ"ש בפ"ג ה"ב שאינה מקדשת מיירין באדם פשוט והנה קו' הב"י קשה גם על רבינו שכ' להלן שהרמב"ם אינו מביא דין נתנה היא ואמר הוא באדם חשוב וס"ל להרמב"ם שגם בחשוב אינה מקדשת והכי נאמר שגם מעניו נעלמו דברי הרמב"ם בפ"ה ה"כ"ב את מהרוי ולכנן לענ"ד הרמב"ם בפ"ג ה"ב מיירין שהיא גותנת לו הכסף לשם קידושים וכיון שהוא א"א לא זכה הוא בכיסף וא"כ אף באדם חשוב אין כאו נתינה מצדו ולכנן כי סתם אינה מקדשת אבל בפ"ה ה"כ"ב דיק וכו' ב' פעמים שהיא גותנת לו לשם,, מתנה" ובזה הוא זוכה והוי זכיתו נתינה ומקדשת; ובצרך וכו' רבינו שהרמב"ם לא הביא דין זה שהרי רבינו וכו' סתם נתינה היא והמשמעות מלת,, מתנה" כוונתו שנותנה לשם קידושים (וכמש"כ רבינו בסוף דבריו) ואעפ"כ פסק שבאדם חשוב מקדשת אם חור ואמר הוא בהנאתך על מה שקבלתי ממך ומיושבים גם דברי הטור הנ"ל שכטב גם כן סתם נתינה היא וגם הוא באמירתו אין מוציאר מתנה ואעפ"כ פסק כרבינו שבחשוב מקדשות ולכנן כי' שהרמב"ם ס"ל באופן כזה שאינה מקדשת ולפ"ז נדרחו לענ"ד דברי הבית שמואל ז"ל שם סי' ב"ז סק"א דכיוון דשם אירוי שהיא גותנת לשם קידושים לא קנה הוא כלל את הכסף ואין כאו נתן הוא אף באדם חשוב משא"כ בס"ט שכ' לשונו מתנה והרשב"א מפרש דברי הרמב"ם וכו' שיש בadam חשוב מקדשת דוקא בחו"ר ואמר התקודי שי בהנאה זו שקבלתי ממך מתנה זו אבל לפ"י Tos' וראב"ד די אם יאמר,, במתה שקבלתי ממך" וא"כ רבינו הולך בשיטת Tos' וראב"ד והאבני מילואים בס"י סי' סק"ט וכו' שכונת הרשב"א שלהרמב"ם מקדשת בחשוב רק אם אמר,, בהנאה זו" ולא סתם,, במתה שקבלתי ממך" ובזה מיישב את דברי הטור עיי"ש וכו' גם הפלאה" בק"א ס"ט לתרץ את הטור וכו' גם בב"ח. 5) ליקמן ז' אי. 6) עמ"ש רבינו ליקמן ז' א' ד"ה הי. 7) הראב"ז. 8) הרמב"ם. 9) ע' הערכה ד'. 10) בה"ג מובא בחיי הרמב"ן ובשווית רשב"א סי' תרי"ג. 11) הר"פ סי' תקע"ז. 12) בס"י תקע"א. 13) כן תי' גם הר"ן ומ"ש בהערה ד' עולה גם להר"ף כי בס"י תקע"ז וכו' לשון,, מתנה". 14) א"י מי הם והב"ח ז"ל בס"י סי' ס"ה וכלה לכוון בדוק לדברים אלו עיי"ש.

שסתם הדברים בנתנה היא ואמר הוא שמצוורת לו ורומזות עניין קדושין שעל כל פנים צריכין אנו¹ שבשעת הנחינה תאה הכהנה לקודשין, אלא עקר הדברים כדעת ראשון. כתבו בתוספות² שקניית הכסף שבקרע דיןה כקניית הכסף שבקדשין, וננתן הלוקת ואמר הלוקת קנה, נתן המוכר ואמר המוכר לא קנה, נתן המוכר ואמר הלוקת או בהפוך הרי זה ספק, ואין הדברים נראין אלא כל שהלוקת נתן יאמר אי זה מהם³ וקנה, וכל שהמוכר נתן לא קנה.⁴

נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקדשת הרי את מאורסת הרי את לאנתנו, ולא אמר לי, אינה מקדשת, שידים שאין מוכחות אין ידים, ומכל מקום בו דוקא שלא היה מדובר על עסק קדושה, שאם כן, אין ידים שאין מוכחות פחות משתקה⁵, ורובותי מוסיפים לומר שאף באינו מדובר על עסק קדושה אם הוא לפניינו ואומר שלעצמם קדשה גמורה⁶, שאין הספק אלא אם קדשה עצמה או לאחר והוא נאמין שלעצמם קדשה⁷, ולדעת זה בשאיינו לפניינו אסורה לכל העולם בודאי כמקדשת גמורה⁸, ואם ישנו לפניינו ואומר שלפלוני קדשה יראה אף לדעתם שאינה מקדשת ודאית, שאם אמרו בהוא עצמו שריגלים לדבר⁸ לא יאמרו אחר, ואיפשר שמחזיקין אותה שמקדשת מספק לו ולאתו אחר, ויש מפרשין⁹ שבכלם¹⁰ מקדשת מספק לכל העולם ואינו נאמין אף לעצמו, ולא אמרו אינה מקדשת אלא שאינה מקדשת ודאית לשום אדם, ומכל מקום גדולי האחרונים שבספרד¹¹ כתבו שמאחר שידים שאין ידים אינה מקדשת לא לו ולא לאחרים אפילו מספק, ואף שיטת הסוגיא מוכחת כן, וגדולי המפרשים¹² כתבו שמקדשת ליה מספק אבל לא לאחרים כלל, ועקר הדברים נראה ברור לפיה עניין הסוגיא כדעת גדולי ספרד שכחובנו, שאלו היה בהם חשש לא נשפט בעל הגمرا מלזהכירה, וסתם אמרו עליה אין ידים, ככלומר שאין הדבר כלום אחר שלא ייחד לה בלשונו למי הוא מקדשה, ואפילו בירר אחר זמן למי אם לעצמו אם לאחר.

אמר הריני אישך הריני בערך¹³ הריני ארוסך אין כאן בית מיהוש ובזו אפילו

1) ע' רשב"א בסוגיאו בסוף הדבר ותמצא כוונת רבינו. 2) בתוספות שלפנינו ליה ואג בשאר ראשונים לא מצאתי ד"ז רק הטור בח"מ סי' ק"צ כי שהлокת אומר שדק קנו¹⁴ לי עי"ש בבד"ה. 3) רבינו תנא דמסיעא למрон בבד"ה בחו"מ סי' ק"צ. 4) ורבינו שלא כי דבאים חשוב קנה הילך בשיטת הריב"ף והרמב"ם ע' ר"ז בסוגיא ובב"י ח"מ בס"י ק"צ. 5) כדי לי' לקמן ר' א. סברא זו שמדובר עמה מקדשת בלבד „לי"ח יידש הרא"ש זול" בסוגיאו סס"י ב' אבל לא מטעמי" דרבינו אלא מטעם שמדובר עמה „הוי הוכחה טפי מגויר עובר לפניינו". מה שהקשה הק"ג באות מי למה לא מוקי אבי לדבריו של שמואל בדבר עמה עכ"ל ובאמת מכח קשאה זאת דחה מהרי"ט את דברי הריב"ל שש"ל שאם הי' שידוכים ביןיהם אין צ"ל „לי" שורית חותם סופר האע"ז סי' פ' ד"ה והנלו"ד. 6) שיטה כזו לא נמצא בפוסקים זול ואדרבה יש ללימודם מדבריהם זול שאין להם סברא זו ודברים ארכוכים מאד וכל הסוגיא צ"ב רב לפפי שטה זו גם קו' הק"ג ומהרי"ט שתבתבי לעיל ק' ואכמ"ל. 7) גם זה צ"ב רב ע' תוס' בסוגיאו ד"ה הכא. 8) כמש"כ הbab"י אהע"ז כ"ז בשם הריב"ש דלא שביק איניש מצוחה דעתשי" ומידי דרמי עלייה עכ"ל ולענ"ד אם יש לו כברASA ובנים צע"ק ובפרט אצל אח"ב" שיש עליהם חרם דרגמ"ה א"א לומר כך ויל" ותוס' בסוגיאו ד"ה, הכא חולקים על סברת ריב"ש. 9) הרשב"א כי „חוושין לה וצרכיה גט" ממשע רק מן המקדש. 10) מלה זו ק' כי רק בדיון אחד אנו עוסקים. 11) כן מסיק הרמב"ן וכי הרא"ש בסוגיאו וגם ה"ה הל' אישות פ"ג ה"א בשם הרשב"א והרמב"ן והרבה מן המפרשים וע' בב"י אהע"ז צ"ו ובשות' התם סופר אהע"ז ס' פ' ד"ה והאמנו והרשב"א בסוגיאין כי דחוושין ובשם י"א כי דאין חוותין. 12) הראב"ד זול ואכ"ב יש עוד תנאי דמסיע לפסק הרמ"א באהע"ז כ"ז ס"ד וע' רשב"א ורמב"ן. 13) כ"ה הסדר בגמ' אבל הרמב"ם היל' אישות פ"ג ה"ז היל' גירושין פ"א ה"ד כי אישך באחרונה.

היה מדובר עמה על עסק קדושה כו' שהרי¹ מקיים את עצמו, וכשם שבונתנה היא ואמרה אין דבר עסקי קדושה מועיל כלל אף בזה כו', ובע"פ שקצת מפרשימים חולקים בו, חוץ מכבודם אין לחוש בכך.

בגירושין נתן לה גט ואמר לה הרי את משולחת הרי את מגורשת הרי את מותרת לכל אדם הרי זו מגורשת, ואין כאן ידיים שאין מוכחות², ובע"פ שלא אמר מני, שאין גירושין אלא מבעל וכמו שאמרו בראשון של נדרים³, שאין אדם מגרש אשת חברו, וכן אם לא כתבו⁴ בגט ודין דיהוי ליכי מנאי כמו שתיבאר במקומו⁵, ובע"פermenon השמנת הסוגיא נראה שקדושיםין וגירושין בחדא מחתה, לא הקשו אלא משל קדושיםין, כמו שתירצ' בה הכא במא עסקין דאמר לה לי, כד היא שטנתנו⁶, וכן נראה דעת גודלי הפסוקים⁷, אלא שיש אומרים⁸, שאף בגט אינו כלום, ואין נראה לי, אבל אם אמר אני בעליך אני איש אروسיך, ונראה לומר שכ' הוא כתוב⁹, בגט, אין כאן בית מיחוש אף לריח הגט, ומ"מ נראה שאלה נכתבה בגט כהוגן אין האמירה בלשון הזה פוסלה, שנינתה הגט אינה צריכה לשום אמירה, ומכל מקום לדעת המפרשים¹⁰ שנינתה הגט צריכה אמירה כמו שתיבאר למטה בטוגית היה מדבר עמה וכי איפילו נכתבה בגט כהוגן כל שאמיר כן בשעת נתינה אינו כלום¹¹, ולפי דעת ראשון מיה באקדושי שטר לשיטנתנו¹² שניינו צריך אמירה, כל שנכתב בשטר כהכלתו אין לשון הקחת עצמו פוסלה¹³, הא כל שכתוב בגט או בשטר הקדושיםין כן הקחת עצמו ושלוח עצמו פסול על הדרך שביארנו, וכן לדעת שנייה אף בשלא נכתבה כן אמירתו פוסלה, נאמר¹⁴ בקדושיםין כי יקה ולא שיקח את עצמו ונאמר¹⁵ בגירושין ושלחה ולא ישילח את עצמו.

מהאחר שידים שאין מוכחות אין ידיים¹⁶ אהא בע"פ שהיה תפוס בשערו או נוטל כוס של יין בידו או שכבר¹⁷ עבר נזיר לפניו אין נזיר, שכ' אלו ידיים שאין מוכחות הן ואפשר שעל דבר אחר הוא מכוען כלומר אהא בתענית וכיוצא בזה, ובע"פ שמלה אהא מורה שעל תאר גופו נאמרת ונמצא שהיא מורה על הנזירות יותר מתענית וכל שכן כשהוא תפוס בשערו או נוטל כוס של יין בידו, מכל מקום ידיים שאין מוכחות הן, אבל נזיר עבר לפניו הרי זה ידיים מוכחות והרי הוא נזיר אין זה אלא אומר אהא כמו זה ובלבך שכיוון לך.

1) ע" ב"י אה"ען כ"ז בשם ר' ירוחם. 2) כמו שכתב הר"ן בשם הרשב"א נדרים ו' א'.

3) ו' א'. 4) כוונת רבינו רק על „מנאי“ וכמש"כ להדייא בנדרים ד' ב' ד"ה כבר זוז' ולפיכך צריך שיכתוב ודין וכו' ומכל מקום בגין מיה אין הגט נפסל בו שהרי אין אדם מגרש אשת חברו עכ"ל ועי' בר"ן בסוגיון וב"י אהע"ז קב"ז ד"ה וכתבו. 5) גיטין פ"ה ב'. 6) אבל הר"ן בסוגיון כ' שתאי הגמ' סובב גם על גירושין. 7) הר"ף. 8) כ"כ גם הר"ן נדרים ו' א' שי"א שצורך גם בגין ועי' בב"י אהע"ז קב"ז ד"ה וכתבו של' שם הרא"ש ס"ל כו. 9) ע' חוס' גיטין ע"א א' ד"ה והא של' אמרה ודאי לא הוה אלא בפה" ובאמת רשי" שם פ"ה ב' פ"י אמר לה „לכתוב בಗיטה“ וכ"כ במסכתין ו' ב' ד"ה לא אבל הטור אהע"ז קל"ז פ"י על אמרה ממש בשעת נתינת הגט ועי' בשווית חת"ם סופר יי"ד סי' רכ"ז שלא העיר ע"ז. 10) הרמב"ם הל' גירושין פ"א הי"א אבל הטור באעה"ז סי' קל"ז לא כי „צורך“ אלא לשון שימוש לכתלה וא"כ קצת. 11) לפי דברי רבינו ליתא מ"ש הבית שמואל באעה"ז קל"ז סק"ב דהלא המחבר פטק שבלי אמרה פסול א"כ טופס הגט אינו מועיל. 12) לעיל במשנתנו. 13) הפנוי יהושע ז"ל בסוגיון ד"ה אמר שמאלי וכיה לכוון בזה לדברי רבינו ולא כב"ש באעה"ז קל"ז סק"ב שכתב דהוי ספק קידושין. 14) דברים כ"ד א'. 15) חסר „האומר“. 16) רבינו גירושא חדשה לו בנזיר ב' ב' עמי"ש רבינו בנדרים ד' ב' ד"ה כבר וכן בנזיר ג' ב' ד"ה כבר.

ויש מקשים זא על סוגיא זו שהרי בראשון של נדרים¹ לפי גירסה שבצתת ספרים¹ ממשען שנזיר עבר לפניו ידים שאין מוכחות הן, והוא שאמרו שם² מודרני הימך מופרשי הימך מרווחני הימך אסור אמר שמואל ובכלם עד שיאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך, והקשו בה² למיירה דבר שמואל דידים שאין מוכחות לא הוין ידים, והם גורסים² והתנן אהא הרי זה נזיר והוינן בה ודלא בתענית קאמר ואמר שמואל והוא שהיה נזיר עבר לפניו, אלמא ידים שאין מוכחות הוין ידים, ומכל מקום אף לגירסה זו הם מתרצים דמודרני הימך ומופרשי הימך הוא כנזיר עבר לפניו, וכשאמור עליהם שאינו אסור עד שיאמר שאני אוכל הוא מקשה אלמא ידים שאין מוכחות כי הני שכיווץ בהם נקרה מוכחה במקום אחר לא הוין ידים ורמינהו וכו', אתה מפרשה בהרבה סוגיות המתחלפות בתלמוד שאצל מודרני הימך הם נקרים ידים שאין מוכחות ואצל שאר דברים נקרים ידים מוכחות, ולדעתך עקר הדברים לගירסה זו שלא הקשו אלא מהה שהיה שמואל מפרשה תקופה בראשון של נזיר³ בשכבר היה נזיר עבר לפניו ולא שיהא עובר עכשו שמאחר שאינו עובר עכשו יד שאינו מוכח הוא כמו שביארנו בראשון של נדרים⁴, ומכל מקום בגמרות שלנו של נדרים אין גורסינו בה כן, אלא למיירה דקא סבר שמואל ידים שאין מוכחות לא הוין ידים ותירץ לו אין שמואל מוקמים לה למתניתין כר' יהודה דאמר ידים שאין מוכחות לא הוין ידים כלומר ואף הוא עצמו סובר כן, וכן הלכה.

ואם⁵ קדש אשה בפני חברתה ונתן כסף לחברתה ואמר לה ואת, הרי זה יד מוכח ומקדשת ובראשו של נדרים⁶ יתרחבו הדברים בדיון ידים מוכחות ושאינם מוכחות בע"ה.

ולענין ביאור ידים שאין מוכחות, פירושו דברו שאינו מבורר כל צרכו, ובידו רצפה⁶, תרגומו ובפומיה ממילל.

(דף ו' א') נתן קדושין לאשה ואמר לה הרי את מקודשת לי הרי זו מקודשת, ואפילהו לא אמר לה בדבר זה כמו שביארנו⁷, אע"פ שלא היה מדובר עמה על עסק קדושה, הויאל ומכל מקום היא ועדייה מבנים⁸ את העניין, הן מצד שהיא יודעת בלשון, הן מצד שהודיעוה בכך. הן מצד רגילות העניין מצד המנהג כגון כלות שלנו שמתוך המנהג וההימה שאדם רגיל לעשותה הן מבינות העניין, אם אינה מבינה כלל איינו כלום⁹, וכן הדין באומר הרי את אשתי או הרי את ארוסתי הרי את קנויה לי הרי את שלי הרי את ברשותי הרי את זוקתי¹⁰ הרי את לקוחתי שככל אלו לשון מבורר לקידושין הן וכל שעמר לה או כhab לה כן ושתהא היא מבינה או יודעת או מכרת בעניין שלשם קידושין היא מקדשת, אבל אם נתן לה ואמר לה או שכחבה לה¹⁰ הרי את

1א) ע' Tos' בסוגיין ס"ה הכא ורא"ש שהקשו כן מסוגיא דנזיר ב' ב'. 1) ד' ב'. 2) נדרים ה' ב'. 3) ב' ב' לפיג' ריבינו אבל בגמ' שלנו לי' גירסה זו. 4) ד' ב' ד"ה כבר. 5) ד"ז

מובא בטור אהע"ז כ"ז בשם הרמ"ה. 6) ישע"י ו' ו'. 7) לעיל ה' ב' ד"ה עקר. 8) ריבינו

מנא דמשיע להב"ח ז"ל באහע"ז כ"ז ס"א שגם בהרי את מקודשת צריכה שתבין וכמו שמאיריך ריבינו לפרש ולא כב"י שם ובריטב"א כי' שהזקה שהיא מבינה בה"א מקודשת ויל'... 9) גמ' שלנו

וכן ברמב"ם הל' אישות פ"ג ה"ז,, זוקה לו" אבל הרמב"ם שנה סדר הגمرا, והטור אהע"ז כ"ז כי סדר אחר.

10) וכי' הרמב"ם הל' אישות פ"ג ה"ז והגה ריבינו כי לעיל במשנתנו להדייה שבקדושי שטר אינו צריך לומר כלום וגם הרמב"ם לא הזכיר אמרה בקידושי שטר ולכן דברי האבני מילאים באעה"ז סי' כ"ז טק"ח ד"ה מיהו צ"ג.

מיוחדת לי, אפילו אמר בדבר זה, או הרוי את מועדת ליה הרוי את גדי¹ הרוי את עורתו הרוי את צלעתי הרוי את סגורתי הרוי את תחתיו הרוי את עצורתי הרוי את תפושתי הרוי את חרותתי וכיווץ בלשונות אלו אין לשון שביהם מבורך לקדושים, וכל שאמר לה או כתוב לה כן ולא היה מדובר עמה על עסקיו קדושה אין בהם חשש כלל, אפילו הבינו האשה והעדים את העניין לשם קדושים² ואילו היה משבצת לו מוקדם וכתו גודלי המפרשים³ הטעם מפני שצידך היה לפריש וכיון שלא פירש נמצאו העדים תלויים בלב האיש והאשה ולא בשמיות אוניהם וראית עיניהם, ומכל מקום יראה מדעתם שאם פירש קודם קדושים לפני העדים והאשה שבלשונו זה הוא מקדשה הרוי זו מקודשת, אף הם כתובות כן בהדייא, אבל אם היה מדובר עמה על עסקיו קדושה ונתן לה באחד מלשונות אלו ע"פ שאם לא פירש כלום מקדשת ודאית כל שפירט לה אחד מלשונות אלו אינה מקדשת ודאית אלא היא מקדשת מספק, ונמצא לשון זה פחות משלא פירש מפני שלשונות אלו הבנתם מספקת אם לקדושים אם למלאכה, ומכל מקום אם היה באותו מקום שהורגלו לגמרי באחד מלשונות אלו להזכיר בו שם ארוסה מקדשת, הרוי הוא אצל אותו מקום לשון כלשון מבורך לקדושים, ומכאן אמרו האומר חרופתי ביהודה מקדשת, וגודלי המחברים⁴ פסקו בלשון זה שהוא מבורך לקדושים, מפני שסמכו על לשון המקרא⁵ ר"ל והוא שפה נחרפת לאיש, ומכאן אני מפקק בזמן זה לאומר הרוי את צלעתי להחמיר בו בדבר בה⁶ על עסקיו קדושה מפני שאדם

רגיל בלשונו אחת עשרה ^{21/07/2018}.

יהיה מדובר עמה על עסקיו קדושה והוא מתרצית לו ונתן לה בפני עדים בלבד שום דבר בעולם⁸ או בא עליה הרוי זו מקדשת, ודברו שבעסקיו קדושה הוא באותו הרוי את מקדשת לי, אחר שבשבוע דבورو עמה על עסקיו קדושה נתרצית לו, ואף העדים⁹ אין צריכין דבר זהזמנה¹⁰ ואמריתם עדי אלא כל שקדש בפניהם מקדשת, ודבר זה דוקא בשחם עסקים בעניין הקדושים ר"ל שלא פסקו מדבר בעניין הקדושים, אבל אם פסקו מדבר בעניין הקדושים אפילו היה משבצת לו מוקדם¹¹ ואילו נתעaskו מעניין לעניין ובאותו עניין ר"ל בצרבי הבית כגון כמה תשכיתין יש לך או היאך את

1) בגמ' הסדר עורתني נגדתי וברמב"ם שם שנה וכי' עצורתי אחר תחתיו כרבינו וכ"כ רשי' ורא"ש וטור שם ונראה שסדרם יותר מדויק כי כל הלשונות מעורתני והלאה יוצאות מפסקוי בראשית ב' ולמה יפסיק בפניהם בעורתתי עיי"ש' בטור כ' מיעדת מיווחת. 2) כ"כ הרשב"א בשם הראב"ד והבית שמואל באהע"ז סי' כ"ז סקי"א לא הביאו לראי' לדבריו. 3) הראב"ד זיל ולא כמו' שהבית שמואל שם משומם לדעים מסווגים. 4) הרמב"ם הל' אישות פ"ג ה"ז. 5) ויקרא י"ט כ' ועי' רבב"א ותמאן כוונת רבינו. 6) הפלאה"ה וצ"ל בק"א סי' כ"ז סי' כ' דבלישנא דבسفיקא אפי' אם הוסיף לישנא מעליה הו רק ספק קידושין ולענ"ד מרשי' גיטין פ"ה ב' ד"ה אמר משמע שאף לשון שאינו כל בגיטין אם כי גם לישנא מעליה וויל' ואכמ"ל. 7) במדובר עמה פסק רבינו לעיל דמקדשת מספק אף באינו רגיל. 8) ברמב"ם הל' אישות פרק ג' ה"ח כ' ,,ולא פירש ולא אמר לה כלום". 9) ד"ז לי' בסוגין אלא לקמן מ"ג א' אבל רבינו הולך בדרך הרמב"ם זיל של' בהלכה זו בהלכות אישות פרק ג' הלכת ח' קמ"ל בזה. 10) מלאה זו הוסיף רבינו על הרמב"ם ועי' בהרב המגיד שם. 11) רבינו הוסיף זה על לשון הרמב"ם ולענ"ד ברור שכונתו שדי אם שתקה ולאפק. מדברי מrown בכ"מ הלכות אישות פרק ג' הלכת ח' וכן נראה מדברי רבינו להלן דדווקא באמר אחר מתן מעות והיא שתקה הו ספק הא בשעת מתן מעות הויא וודאי מקודשת ורבינו תנא דמשיע' להבית שמואל באהע"ז סי' כ"ז סקי"ו. ע' במשנה מלך הלכות אישות פרק ג' הלכת ח' והל' א' ד"ה 'דברי שכ' שספק הוא אם שידוכין הוא כמדובר עמה עיי"ש' שהרשב"א ס"ל דלא هو וע' תוס' לקמן ג' ב' ד"ה תוששין.

נוהגת במלאת הבית וכיוצא בדברים אלו אין זה כלום, עד שיפреш אם קודם מעשה אם בשעתו, אף לאחריו אם היא מודה ומתרכזית בכך, ואף שתיקתה נעשתה מקדשת מספק¹ כמו שתיבאר למטה² בעניין שתיקת דלאחר מתן מעות בדיון קצר הוראות שבת, ומכל מקום יש מפרשים³ שכל שמדובר בענייני הבית וצריכי הזוג אותו עניין בעצמו הוא ואין קרווי מעניין באותו עניין אלא כגון שמדובר מזוג של אחרים⁴ כגון פלוני רוצה לשדר פלונית וכיוצא בדברים אלו, וכן הדעת נוטה.

צידך שתידע⁵ שהדבר בעסקי קדושה צריך שיהא בו לשון שלא היה כיווץ בו בקדושים יהא מועל, כגון שיאמר תרצה להיות אשתי, או זה משאר לשונות המועילים, ושיהא לשון שלא יהיה בו מkeit את עצמו אלא שתהא קנויה היא לו, הא כל שאינו כן איינו כלום, שאין דבר בעסקי קדושין מועל במה שאין קדושין עצמן מועילים, וכן נראה לי ברור.

ובן התברר לך מה שכתבנו שהשלוח חף או תכשיט למשДЕחת שלו הן על ידי שליח שיאמר לו דבר זה שלוח לך פלוני המשודך שלך הן על ידי עצמו בלבד דבר עסקי קדושין, אין אומרם שהשודכים יהיו עומדים במקום דבר⁶ עסקי קדושין אלא אין כאן חשש קדושים, אלא שחוור העניין לדין סבלנות אם יש לחוש בהם אם לא אנו הנקה על הדרך שתיבאר בפרק שני.⁷

אף בגירושין היה מדובר עמה על עסקי גיטה ונתן לה ולא אמר לה הרי זה גיטיך הרי היא מגורת, ואין העדים צריכין הזמנה ואמריתם אתם עדי כמו שבו שביарנו בקידושים⁸, שכלי ראיית מעשה מבורר אין צורך בו להזמנה⁹, ופירשו רבותי שכן הדין בשלוחו¹⁰ בין בקדושים בין בגירושין, ושמא תאמיר בગט מה אנו צריכין לדבר עד שתבין העניין והויאל ועל כרחה מתגרשת מה לנו אם אינה יודעת, תדע שאחרוני הרבניים¹¹ פירשו מתווך לך שגיטה לא הווכך בזה כלל אלא אגב גרא, וכן כתובה גדולי קדמונינו שבנרבונה¹², ולא הוצרכנו להרי זה גיטיך¹³ ושתהא היא יודעת¹⁴ לך אלא בכנים שטר חוב זה, ומצד שהגת אחד מתנאיו הוא שיהא נתון לה בתורת גירושין¹⁵ אבל כל שנתנו בתורת שטר חוב או מזווה¹⁶ או שנתנו בידה והיא ישנה ונוראה ומצאתו בידה איינו גט, ואף באלו אם אמר אחר כן הרי הוא גיטיך דיו ואין

1) עמ"ש לעיל בהערה י"א. 2) לקמן י"ג א'. 3) א"י מי, הרשב"א פסק כמו"ד שמעניין לעניין נמי מקדשת והב"י באහ"ז כ"ז כי שיטת המרדכי שאף בדברים לפניה ולא,, "עמה" מקדשת וכו' בדרכי משה סק"ד ובש"ע בהגה ס"א שכן משמע מטור שלא כי,, "עמה" ע"כ ולענ"ד צ"ע שהרי הטור כי שם ד' פעמים,, "עמה" ורך פעם א' השמיט,, "עמה" וגם בס"י קל"ו ב' פעמים,, "עמה" ועיי"ש בבב"י. 4) וראה"י להבית שמאול באה"ז כ"ז סק"י. 5) דבר חדש שלא נשמע בראשונים ז"ל. 6) ע' מל"מ הל' אישות פ"ג ה"ח. 7) נ' א'. 8) לעיל ד"ה הינה. 9) לקמן מ"ג א' ד"ה זה שכתבנו כי' רבינו

שבקדושים צריכה האשחה לדעת שעדים רואים וכ"כ ה"ה בשם הרשב"א הל' אישות פ"ג ה"ח. 10) ולע"ד שה"ה בשלוחה ופשיטה לי שאם אמר לשולחה לשונות המסתפקות כגון עורות וכו' שהאשחה יכולה אח"כ לומר שלקדושים בדורין שליח ולא לקדושים מסווקין ובפרט בלשונות אלו שיש בהם משמעות מלאכה שאינו לבבוד לה ובפוסקים ז"ל לא נזכר אם אמר דברים אלה ע"י שליח וכו' ואכמ"ל. 11) כן קורא רבינו להר"ש אבל בר"ש מעשר שני פ"ד מ"ז לא כי זה אבל הריטב"א בסוגין כ"ב. 12) נ' שכונתו לבעל האשכול ז"ל כי בעקב המאור בגיטין ע"ח א' כי : כי הר' אברהם ז"ל דמאי דמקשינו בקידושים מנא ידעה וכו' לא מקשינו אלא על עסקי קדושים,, "בלבד" וכו'. 13) כדאי' גיטין ע"ח א'. 14) ע' טו"ז רס"י קל"ו. 15) כמ"ש"כ הרמב"ם הל' גירושין פ"א ה"ט.

16) כ"כ גם הרמב"ם שם אבל בגיטין ע"ח א' ליתא, והטור באה"ז ס' קל"ז השמיט מזווה.

צורך לו ליטלו ממנה ולהזכיר ליתנו לה באמירת הא גיטיך, ואף אם אמר לעדים¹ ראו גט זה שני נותן לה ואמר לה בפניהם כנסי שטר חוב זה אע"פ שלא חור ואמר הרי זה גיטיך כשר, שהרי הודיעו² העדים שבתורת גט נתנו לה ולא הזכיר לה בתורת חוב אלא מפני שהוא נכלם ממנה³, ולמדנו מכל מקום שככל שלא הזכירו בשם⁴ חוב או מזווהינו איינו צורך אלא לנגינה אע"פ שאינו אומר כלום ושאינו⁵ מדובר על עסק גיטה הויאל ואין אנו צריכים לדעתה, ונתן לה ישנה שהוא צורך לומר לה אחר שנעורה הא גיטיך לא מפני שהוא צריכים לדעתה אלא שאנו צריכים ליתנו לבת שמירה, ומכל מקום גדולי המפרשים⁶ סוברים שאף בגט צורך שיאמր לה הא גיטיך אם בשעת מעשה אם או⁷ אחר מעשה אם איינו מדובר על עסק גיטה, וזה שהזכיר וכן בכנסי שטר חוב למד פירושו אף בדבר על עסק גיטה, ויראה מדעתם שם נתן לה בלא דבר עסק גיטה ובלא אמרת הרי זה גיטיך איינו כלום כדי קדושין הויאל וכאחד הווכרו בשמייה זו דין שווה, וגדולי המחברים⁸ כתבו שאם לא היה מדובר על עסק גיטה ונתן לה ולא פירש גט פסול הוא, והרשת שהשייה אביה הויאל ויודעת לשמר גיטה ועצמה לדעת ראשון מתגרשת אף בלא רמיזה, ולדעת שני צריכה רמיזה⁹, ואף מפרשים שהוכרנו נחלקו בה בהדייא כל אחד לשיטתו. ומגדולי הראשונים שבקטלוניה¹⁰ מכיריעים לומר שאין כתבו גטה שווה בגט ובקדושין מכל וכל, שבקדושין צורך שיבינו בדבר העדים והאשה. ובגט דינו או בעדים או באשה, הא כל שלא ידע אחד מאלו איינו כלום.

כל מי איינו בקי בעוני גיטין וקדושין והלכותיהם הכתובות בתלמוד לא יהא נ מהר להורות הורה בעניים שמא יטעה להקל באיל זה דבר ויבא להתריר אסור ערוה¹¹ ונמצא גורם רעה לעצמו ולאחרים, הא כל שלמד הלכותיהם שבתלמוד יורה אע"פ שאיפשר שהרבה ספקות מתילדות בענייהם, שככל שלמד הלכותיהם יודע הוא באיל זה דבר ראוי להורות לאסור או להתריר ובאי זה דבר ראוי לחוש ולהגיה מקום לספקות.

(דף ו' ב') בבר ידעת שלשון גירושין שבગט הוא הרי את מותרת לכל אדם ושבગט שחרור לשפהה הרי את בת חורין¹² לשפחתו הרי את מותרת לכל אדם איינו כלום, כתבו גדולי המפרשים¹³ הטעם מפני שהתרתת לכל אדם איינו תלוי בגט בלבד אלא

1) כדאי' גיטין נ"ה א'. 2) כמש"כ תוט' גיטין ע"ח א' ד"ה איינו שהעדים צריכים להגיד לה אבל הרמב"ם והטור בס"י קל"ו ס"ל דיין צריכים להגיד לה ואע"פ שרביבנו ס"ל שכשר הגט אפי' בלי אמרת הבעל כלל שאינו חכמי יטעה להקל באיל זה דבר ויבא להתריר אסור ערוה¹¹ הטור במחכ"ית אינםعلوم כלל שכ' זוז' ויפה כ' הטור וכו' או שאמר כנסי שטר חוב וכו' עד שיגידו לה העדים אח"כ שהיו שם שלוחים גמורים עכ"ל וקשה מאד לענ"ד הא הטור לא כ' צריכים להשולחה ולא ראיתי מי שייעמוד ע"ז. 4) חסר,,שטר". 5) ע' בראשונים ובמל"מ הל' גירושין פ"א ה"ט והדברים ארוכים. 6) הראב"ד ע' רבב"א גיטין ע"ח א' ד"ה נתן בשם הראב"ד ובמלחמות שם. 7) ע"ו מיותר. 8) הרמב"ם הל' גירושין פ"א הי"א. 9) הרמא באהע"ז קל"ז ס"ה פסק כתוס' שהעדים צריכים להגיד לאשה שזו גיטה ולפ"ז ק"ק מדוע לא הזכיר בס"י קי"ט אצל גט חרות שצריך לרומו לה וצ"ע. 10) בעל המאור גיטין ע"ח א'. 11) בטושו"ע אהע"ז מ"ט ס"ג הוסיף וגורם להרבות ממורים אבל בס"י קב"ד סק"א כ' רק טעם ממורים וא"י מדוע השםיט הרמב"ם ד"ז. 12) חסר,, אמר" או,, כתוב''. 13) הראב"ד ואולי נайд רביבנו מפירש"י ד"ה הרי כי קשה על רש"י במ"ש לשון גט לאשה מתיirthה לכל שהיתה,, אסורה לו על ידו" הלא נשארת אסורה לאربעה קרובים ע' רמב"ם הל' איסורי ביאיה פ"ב ה"א ובני הב' שמואל בנימין נ"י אמר שכונת רש"י שהיתה אסורה על ידו איסור אשת איש אבל על הקרובים חל איסור אחר ע' תוס' הרא"ש מה שהקשה על רש"י ובגיטין פ"ה ב' ד"ה אמר לשפהה פירש"י באוף אחר.

בטבילה שאחר גט, וכן הדין בהרי את מותרת לבן חורין¹, וכן אם כתוב לאשתו הרי את בת חורין לא אמר כלום שאין זה לשון גירושין, אבל אם כתוב לאשתו הרי את לעצמיך במקומם² הרי את מותרת לכל אדם הרי היא מגורשת, וכל שכן³ שם כתוב לשון זה בשפהה שהיא משוחורת.

כתב לאשתו אין לי עסק בכך אין זה כלום, ולא סוף דבר באין לי עסק בכך שהוא כמשל עצמו⁴ אלא אף באין לך עסק כי, שאין לשון זה נאמר אלא בממון, ויש מפקפין בדבר זה, ואין נראה כן, אבל אם כתוב כן לעבדו יצא לחירות, ו王某 אמר⁵ והלא בשתפין ובנכסי מלוג אמרו⁶ שכל שהבעל או השחת אמר אין לי עסק בשדה זו ולא אמר כלום וכמו שאמרו⁷ מדין ודברים סליק נפשיה, תירצחו רבותי⁸ שבעבד כשאמר⁹ אין לי עסק בכך גמר כל מה שצሪיך לשיחורו שהרי אינו צריך קניין והרי הוא כאלו אומר אין לי עסק בשדה זו וכן מידו שאמרו מגופה של קרקע קנו מידו, אלמא כל מה שגמר הנקנתו אין אמורים מדין ודברים סליק נפשיה ובעבד מיהא כל שאמր¹⁰ כן גמר הנקנתו שהרי אינו צריך קניין, ולוי נראה לתרץ שהasha והשחף הם באים לקנות בלשון זה זכותו של זה ואין לשון זה כדי להקנות, אבל העבד שאינו הנקנה אלא מחלוקת¹¹ ולשון זה כדי הוא לעניין מחלוקת, ומڪצת רבותינו הזרפתים¹² תירצוה שבעבד כל שאמר אין לי עסק בכך זכו בו שמים להיבוט במצוות והרי הוא כעין הקדש שהאמירה ממשה¹³, אבל שדה הויאל ואין כאן זכות שמים הרי הוא מחר עריה, וכן יש שתירצוה¹⁴ בפנים אחרים וזה בכח וזה בכח אלא שכבר כתבנו בתרוץ עקר הדברים.

21/07/2018 חנוך

זה שכתבנו בהרי את בת חורין, והרי את לעצמה, ואין לי עסק בכך שהעבד יצא בהן לחירות, דוקא בכתב ובудי מסירה או עדי חתימה, אבל באמירה אפילו העידו עלייך ואיפלו קנו מידו אינו כלום, שאין עבד יוצא אלא בכספי או בשטר או בראשי אחרים. וכן כתובה גדויל המחברים¹⁵, ומכל מקום גדויל המגיהים¹⁶ חולקים בה מיהא בקנין לומר שהקנין הרי הוא כסף.

המוכר עבדו לגויים קונסין אותו על שהפקיעו מצות לפdetoto עד עשרה בדמיו יצא לחירות, וצריך שיכתו בו גט שחרור להתירו בבית ישראל, שהרי הגוי לא קנאנו קניין הגוף כדכתיב¹⁷ מהם תקנו, אתם קוניין מהם ולא הם קוניין זה מזה, אלא שמלך מקום אין מוציאין אותו מידו בלי פדיון שלא לבא עלייו בעקבין, אלא כופין את המוכר לפdetoto ויצא לחירות, אלא שצרכי גט שחרור כמו שכתבנו, ואיפלו כתוב לו היישראלי מוקדם שכל שיברה או שיטלק מן הגוי באז וזה צד שישתלק ממנו לא יהיה לו

1) ד"ז אינו נזכר בפוסקים ולפי רש"י בסוגין יצא להירות וע' רש"י בגיטין פ"ה ב' ד"ה אמר לשפחתו שמשמע שלא יצא להירות אף בלשון זה ויל'.

2) גם רש"י בגיטין שם כ"כ ומשמע הוא אם כתוב גם הרי את מותרת וכור' כשר ונפשט' ספיקת הפלאה'ה זיל בק"א סי' כ"ז ס"ו עי"ש שכ' אם ישמש בקידושין לשון מסופק ולודאי ייחד הוא ספק קידושין ויל' ואכמ"ל.

3) צ"ב דבגמי' הכס"כ על האשה ולא העבד.

4) כתובות פ"ג א'. 7) כתובות כ"ד ב'. 8) תי' זה ליתא בראשון שלפנינו.

9) ר"ל כשכתב וכו' שהתחילה רבניו, כתוב כן' וכור' כי באמירה אין עבד יוצא לחירות וכמס'כ' רבניו להדייא לתלן ד"ה זה.

10) ע' ליקמן ט"ז א' וצ"ב.

11) ע' תוס' גיטין ע"ז א' ד"ה דין בשם ר"ת וע' ר"ן גיטין פ"ה ב'.

12) כדאי' ליקמן כ"ח ב'.

13) ע' תוס' בבא בתרא מ"ג א' ד"ה אין.

14) הרמב"ם הל' עבדים פ"ה ה'ג.

15) הראב"ד שם בהשגות.

16) ויקרא כ"ה מ"ר.